

<https://doi.org/10.25143/socr.19.2020.1.130-138>

Parodiju veidošana kā autora tiesību ierobežojums

Dr. iur. Ingrīda Veikša

ORCID: 0000-0002-8253-1926

Biznesa augstskola Turība, Juridiskā fakultāte,

Tiesību zinātņu katedra, Latvija

ingrida.veiksa@turiba.lv

Kopsavilkums

Autora veidotu literatūras vai mākslas darbu atsevišķos gadījumos drīkst izmantot bez autora atļaujas, pamatojoties uz likumā noteiktajiem autortiesību ierobežojumiem. Šo ierobežojumu mērķis ir nodibināt līdzsvaru starp autora un sabiedrības tiesībām. Viens no tiesību ierobežošanas veidiem ir parodiju un karikatūru veidošana, kas ir būtiska vārda brīvības sastāvdaļa. Tajā pašā laikā autoram ir tiesības uz pretdarbību sava darba izkropļošanai, jo starp parodiju un izkropļošanu ir ļoti šaura robeža. Tas, kas šķiet smieklīgs joks vienam cilvēkam, citam var šķist aizskārums un aizvainojums. Ja autors uzskata, ka viņa darbs ir izkropļots, ka tas aizskar autora godu vai cieņu, tad šāda rīcība veido autora personisko tiesību aizskārums un uzskatāma par pārkāpumu. Lai maksimāli izvairītos no neatbilstošu parodiju vai karikatūru radīšanas, Latvijas Republikas Autortiesību likumā būtu ieteicams veikt grozījumus, kas noteiktu kritērijus līdzsvaram starp autora tiesībām uz viņa darba cieņpilnu izmantošanu un sabiedrības tiesībām uz vārda brīvību un cenzūras nepieļaujamību.

Atslēgvārdi: autortiesības, vārda brīvība, parodija.

Ievads

Autora veidots literatūras vai mākslas darbs ir kā viņa bērns, neviens cits to nedrīkst paņemt bez atļaujas. Tomēr (atšķirībā no bērna) autordarbu atsevišķos gadījumos drīkst izmantot, neprasot autora piekrišanu. Eiropas Savienībā tos sauc par autortiesību ierobežojumiem, angloamerikāņu tiesību sistēmas valstīs – par godprātīgu izmantošanu, un šo noteikumu galvenais mērķis ir nodibināt līdzsvaru starp autora un sabiedrības tiesībām.

Viens no tiesību ierobežojuma veidiem ir tiesības veidot parodijas un karikatūras, kas ir būtiska vārda brīvības sastāvdaļa. Tajā pašā laikā autoram ir tiesības uz pretdarbību sava darba izkropļošanai.

Vārds “parodija” ir cēlies no sengrieķu vārda *parōdia*, kas burtiskā tulkojumā nozīmē “apgriezta dziesma”. Tas ir humoristisks vai ironiski satīrisks darbs (piemēram, literārs sacerējums, kurā atdarināta kādas parādības ārējā izpausme, literāra stila vai virziena īpatnības, apzināti sagrozot šās parādības būtību). Parodijai ir tikai ārēja, attāla, arī izkropļota līdzība ar attiecīgā objekta (parādības) būtību [18].

No definīcijas redzams, ka starp parodiju un darba izkropļošanu ir ļoti šaura robeža. Tas, kas vienam cilvēkam šķiet smieklīgi, citam var šķist aizskārums un aizvainojums. Ja autors uzskata, ka viņa darbs ir izkropļots, ka aizskarts autora gods vai cieņa, tad šāda rīcība veido autora personisko tiesību aizskārums un uzskatāma par pārkāpumu. Lai maksimāli izvairītos no neatbilstošu parodiju vai karikatūru radīšanas, Latvijas Republikas Autortiesību likumā būtu ieteicams veikt grozījumus, kas noteiktu kritērijus līdzsvaram starp autora tiesībām uz viņa darba cieņpilnu izmantošanu un sabiedrības tiesībām uz vārda brīvību un cenzūras nepieļaujamību.

Rakstā tiek aplūkoti autortiesību vispārīgie noteikumi, sākot ar Latvijas Republikas Satversmē noteikto autortiesību aizsardzības konstitucionālo pamatu. Šeit tiek analizēts autora personisko tiesību tvērums un mantisko tiesību ierobežojumi parodiju un karikatūru veidošanai. Publikācijā netiek aplūkoti parodiju un karikatūru veidošanas vispārīgie principi, bet gan tikai to veidošana no autortiesību aspekta. Netiks aplūkoti, piemēram, ar pravieša Muhameda karikatūru publicēšanu saistītie jautājumi, jo šajā gadījumā tika aizskartas nevis autora, bet gan reliģiskas kopienas jūtas, kas ir ārpus šī pētījuma tvēruma.

Pētījuma metode

Pētījuma jautājums ir, vai iespējams izveidot parodiju vai karikatūru, nodrošinot vārda brīvību un vienlaikus neaizskarot autoru personiskās tiesības? Lai rastu atbildi uz šo jautājumu, tika pētīti gan starptautiskie, gan nacionālie tiesību akti, pētījumi, starptautisko konferenču materiāli, kā arī internetā pieejamā informācija par parodiju un karikatūru veidošanu. Pētījumā tika izmantota analītiskā metode, lai analizētu atsevišķu pētnieku darbus par līdzsvaru starp autoru personīgajām un mantiskajām tiesībām un vārda brīvību. Salīdzinošā metode izmantota, lai salīdzinātu atsevišķu valstu normatīvo regulējumu šajā jomā. Izmantota arī tiesību normu interpretācijas metode, lai novērtētu esošo tiesību normu atbilstību vai neatbilstību un ierosinātu nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos.

Autora personiskās tiesības

Autortiesības ir divējādas – personiskās jeb morālās un mantiskās jeb ekonomiskās tiesības. Personiskās tiesības netiek uzskatītas par īpašumu, bet gan par autora personības aspektu. Personīgo tiesību pamatā ir ideja aizsargāt autoru ārpus viņa ekonomiskajām

interesēm, proti, viņa intelektuālajās, mākslinieciskajās un līdzīgās nemantiskās interesēs. Vairumā precedenta tiesību valstu dažādās variācijās paredzētas vismaz trīs personīgās tiesības: izziņošanas tiesība, autorības vai paternitātes tiesība un darba integritātes tiesība [19, 680]. Tās ir neatvasināmas, tās var izmantot vienīgi pats autors sava mūža laikā, bet pēc viņa nāves šīs tiesības var izmantot viņa mantinieki autora vārdā.

Prasība iekļaut nacionālajos likumos autora personīgo tiesību aizsardzību izriet no Bernes konvencijas, kurā cita starpā ir noteiktas arī autora tiesības iebilst pret jebkādu sava darba izkropļošanu un autora tiesību aizskaršanu, kas var kaitēt autora godam vai reputācijai [2].

Latvijā autoriem ir noteiktas tiesības uz pretdarbību jebkurai sava darba izkropļošanai, sagrozīšanai vai citādi pārveidošanai, kā arī tādai autora tiesību aizskaršanai, kas var kaitēt autora godam vai cieņai [1]. Dažkārt autors var uzskatīt, ka viņa darba izmantošana veidā, kādā tas tiek darīts, aizskar viņa godu un cieņu. Piemēram, autors, būdams pārliecināts pacifists, uzraksta romānu par mieru, bet filmas scenārists vai režisors to ir pārvērtis tā, ka filma slavē karu. Autoram šādā gadījumā būs pilnīgs pamats uzskatīt, ka viņa darbs ir izkropļots un ir aizskarts viņa gods un cieņa, un darba izmantošana šādā veidā ir apturama. Ja tiks pierādīts (parasti ar tiesas palīdzību), ka autora gods vai cieņa tiešām ir aizskarti, darba izmantošana tiks apturēta, un autoram nebūs jāatbildzina zaudējumi.

Tikpat lielā mērā kā Latvijā personīgās tiesības autoriem ir piešķirtas arī Lietuvā: darba autoram ir autorības tiesības un tiesības iebilst pret jebkādu darba sagrozīšanu vai pārveidošanu, kas varētu kaitēt autora godam vai reputācijai [8].

Līdzīgi noteikumi ir iekļauti visu valstu, kuras ir pievienojušās Bernes konvencijai, nacionālajos likumos. Angloamerikāņu (precedenta tiesību, angļu val. *common law*) valstīs personisko tiesību doktrīna tiek atzīta iespējami šaurākajā apmērā. Tās teorētiskais pamats nav stingri noteikts, tā vietā tiek meklēts atbalsts no doktrīnām par neslavas celšanu, negodīgu konkurenci un no privātuma tiesībām [16, 109]. Piemēram, Kanādas autoriem ir tiesības uz darba integritāti (14.1. pants), un šo personīgo tiesību pārkāpums ir gadījumā, ja darbs tiek sagrozīts, izkropļots vai citādi pārveidots tā, ka tas aizskar autora godu vai cieņu (28.2. pants) [3].

Lai arī dažādu valstu likumos pantu redakcijas atšķiras, tomēr var droši apgalvot, ka minimālie (Bernes konvencijā ietvertie) autora personisko tiesību aizsardzības standarti tiek ievēroti visās civilizētajās valstīs, jo Bernes konvencijai saskaņā ar Vispasaules intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) sniegto informāciju šobrīd ir pievienojušās 179 dalībvalstis [25].

Jāpiekrīt viedoklim, ka personīgās tiesības šodien vairs nav pielietojamas tik vienkārši un plaši, kā tās tika definētas Bernes konvencijas pieņemšanas laikā. Izglītotajām un izcilajām personībām, kas šos noteikumus pieņēma 1928. gadā un pēc 20 gadiem ar lielu rūpību pārskatīja Briselē, acīmredzot bija prātā grāmatas, lugas, simfonijas, koncerti un tamlīdzīgi tiesību objekti [12, 152]. Mūsdienu tehnoloģiju attīstības līmenī personiskās tiesības reizēm var aizkavēt daudzu līdzautoru kopīgi radītu darbu (piemēram,

datorprogrammu, arhitektūras projektu, filmu u. tml.) izmantošanu, tādējādi pat kaitējot autora interesēm.

Autora mantiskās tiesības un to ierobežojumi

Lai autors varētu dzīvot no sava darba augļiem, viņam jāsaņem atlīdzība par savu veikumu. Tādēļ Latvijas Republikas Autortiesību likumā saskaņā ar Bernes konvencijas un Vispasaules intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) Līguma par autortiesībām prasībām autoram tiek noteiktas tiesības savu darbu kopēt, izplatīt, publicēt, raidīt, retranslēt, ievietot internetā, nodot lietošanā uz laiku, tulkot, pārveidot u. tml. Viņš to var darīt pats vai arī atļaut to darīt citām personām un saņemt par to atlīdzību (15. panta pirmā daļa). Jebkurš darba pārveidojums jāsaņemo ar autoru, pretējā gadījumā var tikt uzskatīts, ka ir aizskartas ne vien autora mantiskās, bet arī personiskās tiesības. Lai iegūtu darba izmantošanas tiesības, darba izmantotājiem ir jāsaņem autortiesību subjekta atļauja un ir aizliegts izmantot darbus bez atļaujas saņemšanas (40. pants).

Autortiesības ir monopoltiesības uz noteiktu laiku, ko nacionālie likumi piešķir darba veidotājam. Bet autortiesību īpašniekam piešķirtās tiesības nav absolūtas, jo tās ietver arī nosacījumus par darba godīgu izmantošanu zināšanu un sabiedrības attīstības veicināšanai, kas nav nedz autortiesību pārkāpums, nedz plaģiāts [21, 87]. Sabiedrībai ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver arī tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, tai skaitā arī ar humoru vai satīru piesātinātas darbu parodijas un karikatūras. Tiesību ierobežojumi ir tikpat veci kā visa autortiesību sistēma kopumā. Tie parādījās jau 19. gadsimta Eiropas autortiesību likumos. Bernes 1886. gada konvencija, vecākā konvencija pasaulē, jau definē šos jēdzienus. Tradicionālie Bernes konvencijas ierobežojumi eksistē dažādos formātos, attiecina tos uz politiskām runām, citātiem, izmantošanu izglītības mērķiem, mediju darbu, atļaujot aizņemties vienam no otra u. tml. [14, 359].

Eiropas Savienībā ir noteikta stingra kārtība, un autortiesību ierobežojumi ir skaidri nosaukti un uzskaitīti, paplašināta tulkošana nav pieļaujama. Informācijas sabiedrības direktīvā ir sniegts pilnīgs ierobežojumu saraksts, ko dalībvalstis var ieviest savos tiesību aktos, arī tiesība noteikt ierobežojumus autordarbu izmantošanai karikatūrās, parodijās vai stilizācijās [5, 5. panta trešās daļas K punkts]. Tas pats noteikts arī Vienotā digitālā tirgus direktīvā: lietotāji, kad tie augšupielādē saturu, ko ģenerējuši lietotāji tiešsaistes satura kopīgošanas pakalpojumos, var atsaukties uz jebkuru no spēkā esošajiem ierobežojumiem, to skaitā uz izmantošanu karikatūrās, parodijās vai stilizācijās [4, 17. panta 7. punkts].

Saskaņā ar Latvijas Republikas Autortiesību likuma 19. pantu ir noteikts, ka atsevišķos gadījumos autora darbu var izmantot bez autora piekrišanas un atlīdzības, un viens no šiem gadījumiem ir darba parodēšana vai kariķēšana (9. punkts). Taču likumā arī noteikts, ka šāda izmantošana nedrīkst būt pretrunā ar autora darba normālas izmantošanas noteikumiem un nepamatoti ierobežot autora likumīgās intereses vai radīt viņam zaudējumus. Šābu gadījumā jāpieņem, ka autora tiesības nedrīkst tikt ierobežotas (18. pants).

ASV un citās precedentu tiesību valstīs pastāv tā sauktais godīgas izmantošanas (angļu val. *fair dealing*) princips. Piemēram, godīgas izmantošanas ierobežojums saskaņā ar Kanādas Autortiesību likumu atļauj autordarba godīgu izmantošanu parodijas vai satīras vajadzībām [3, 29. pants]. Tas pats noteikts arī Apvienotās Karalistes likumā: godīga rīcība ar darbu karikatūras, parodijas vai stilizācijas veidošanai nepārkāpj darba autortiesības [9, 30. A pants]. Šo ierobežojumu Apvienotās Karalistes tiesas jau kopš 1911. gada interpretē atbilstoši “godīgas izmantošanas” jēdzienam, kura saturs nav definēts likumā, bet gan pakāpeniski attīstīts tiesu praksē [17, 28]. Godīga izmantošana tiek vērtēta arī no tā, cik liela aizsargātā darba daļa tiek izmantota iepriekšminētajiem mērķiem. Piemēram, ir atļauts izmantot vienas minūtes clipu ar Džona Veina (*John Wayne*) tēlu dokumentālā filmā par mežonīgajiem Rietumiem. Taču Džona Veina tēla izmantošana *Super Bowl Sunday* alus reklāmā noteikti nav atļauta [15, 186].

Sabiedrības tiesības uz vārda brīvību

Katrai autortiesību sistēmai ir jāabalansē divas sabiedrību interesējošas tiesības: tiesības, kas pienākas autortiesību īpašniekiem, un organizētās sabiedrības saprātīga pieprasījuma tiesības [22, 5]. Visos autortiesību strīdos šie divi pamatprincipi gandrīz vienmēr nemainīgi saduras: no vienas puses, ir nepieciešamība aizsargāt darba radītāja finansiālās intereses, no otras puses, – nepieciešamība nodrošināt katram individuālam tiesības piekļūt cilvēces uzkrātajām mākslas un zināšanu bagātībām [23, 38].

Abas šīs autortiesību prasības ir labi definētas Cilvēktiesību deklarācijas 27. pantā. Organizētās sabiedrības tiesības ietvertas pirmajā daļā (“katram cilvēkam ir tiesības brīvi piedalīties sabiedrības kultūras dzīvē, baudīt mākslu, piedalīties zinātnes progresā un izmantot tā labumus”), savukārt autortiesību īpašnieku tiesības – otrajā daļā (“katram cilvēkam ir tiesības uz morālo un materiālo interešu aizsardzību, kas saistītas ar zinātniskajiem, literārajiem vai mākslas darbiem, kuru autors viņš ir”) [10].

Latvijas Republikas Satversmes 113. pantā noteikts, ka valsts atzīst jaunrades brīvību, kā arī aizsargā autortiesības un patenttiesības – tātad saikne starp valsti un autortiesībām ir ielikta jau mūsu pamatlikumā. Savukārt 105. pantā ikvienam ir garantētas tiesības uz īpašumu. Īpašums var būt gan taustāms, gan netaustāms, un viens no netaustāmā īpašuma veidiem ir intelektuālais īpašums. Tajā pašā laikā Latvijas Republikas Satversmē ir arī 100. pants, kurā noteikts, ka ikvienam sabiedrības loceklim ir tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju. Kā zināms, Satversmes 116. pantā noteikts, ka informācijas ieguves un izplatīšanas tiesības var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību [6].

Nepieciešams ir atrast līdzsvaru starp šīm Satversmē minētajām cilvēktiesībām, lai nodrošinātu gan autoru tiesības uz viņu īpašuma aizsardzību, gan sabiedrības tiesības uz informācijas iegūvi un izplatīšanu.

Parodijas un karikatūras godprātīga veidošana

Lai gan vairumam ierobežojumu Latvijas Republikas Autortiesību likumā ir pievienoti skaidrojoši komentāri, tomēr tajā nav skaidrojumu par darbu izmantošanu parodijās vai karikatūrās – ne par to veidiem, ne apjomu, ne termiņiem. Līdz ar to pārkāpumu gadījumā Latvijas tiesas, visdrīzāk, vadīsies pēc Eiropas Savienības Tiesas (EST) secinājumiem līdzīgās lietās. Piemēram, EST spriedumā lietā Nr. C-201/13 teikts, ka termins “parodija” jāinterpretē, ņemot vērā tā parasto nozīmi ikdienas valodā, vienlaikus ņemot vērā arī kontekstu, kurā tas sastopams, un to noteikumu mērķus, kuros tā ietilpst [11].

Parodijas būtiskākā iezīme, pirmkārt, ir radīt kādu darbu, kas vienlaikus gan atbilst jau esošajam, gan ievērojami atšķiras no tā, un, otrkārt, pievienot darbam humora vai izsmiekla izpausmi. Jēdziens “parodija” nav pakļauts nosacījumam, ka parodijai ir jābūt oriģinālai, uz to neattiecas arī prasība minēt parodētā darba avotu. EST uzsver, ka ir jāievēro taisnīgs līdzsvars starp parodētā darba autora interesēm un tiesībām, no vienas puses, un darba parodētāja vārda brīvību, no otras puses. Līdz ar to saprotams, ka darbs tiks atzīts par parodētu nevis izkropļotu, ja tam tiks pievienota humora vai izsmiekla izpausme un ja tiks nodrošināts līdzsvars starp autora un izmantotāja tiesībām un interesēm. Pretējā gadījumā to var uztvert kā darba izkropļošanu, kas ir personīgo tiesību pārkāpums, vai arī par nelikumīgu darba izmantošanu, kas ir mantisko tiesību pārkāpums.

Lielbritānijas Intelektuālā īpašuma birojs 2013. gadā veica apjomīgu pētījumu par parodiju un karikatūru veidošanas regulējumu septiņās valstīs: Lielbritānijā, Kanādā, Francijā, Austrālijā, Vācijā, ASV un Nīderlandē. Pētījuma autori secināja, ka parodijas nerada ekonomiskus zaudējumus autoram un arī reputācijas kaitējums ir ļoti ierobežots. Parodiju pieļaušana novatoriskiem tiesību subjektiem ir ievērojams ieguvums, kas var pārvērsties par ekonomisku izaugsmi. Parodiju (un ar tām saistīto kultūras aktivitāšu) atļaušana brīvā sabiedrībā galvenokārt balstās uz neekonomiskiem apsvērumiem – vārda un izteiksmes brīvību [20].

Šeit var atcerēties senu strīdu starp Jāni Rušenieku (Latvijas Televīzijas raidījuma “Mūzika un video” veidotāju) un Viesturu Dūli (Latvijas Neatkarīgās televīzijas raidījuma “Ak, kungs” veidotāju), kas aizsākās 2002. gadā. Strīds beidzās ar Augstākās tiesas spriedumu par labu Jānim Rušeniekam, lai gan materiālā prasība daļēji tika noraidīta. Raidījumā “Ak, kungs” tika parodēta Rušenieka intervija ar Juri Kulakovu. Parodētais Kulakovs lēnīgi atbildēja uz jautājumiem, kamēr Dūles tēlotais Rušenieks, garlaicīgi izvaicājot Kulakovu, paguva noskūt bārdu, iztīrīt zobus un aiziet uz tualeti. Dažādi bija radošās vides pārstāvju viedokļi par šo parodiju un par strīda iznākumu. Daži uzskatīja, ka parodijas žanrs ar likumu nav aizsargāts, jo iesūdzēt tiesā var arī avīzi par karikatūras publicēšanu tajā [13]. Citi norādīja, ka raidījuma “Ak, kungs” veidotāji ir balansējuši uz parodijas un rupjības robežas, taču sūdzēt viņus tiesā ir tas pats, kas “čukčam vai igauņim mēģināt piedzīt naudu no anekdošu stāstītājiem” [24]. Jāpiebilst, ka strīda izskatīšanas laikā Latvijas Republikas Autortiesību likumā nebija ietverts šāds autora tiesību ierobežojums, to iekļāva tikai 2004. gadā, lai nodibinātu pamatu tiesībām veidot parodijas un karikatūras.

Secinājumi

Veidojot parodijas, vienmēr jāatceras, ka starp parodiju un izkropļošanu ir ļoti šaura robeža. Tas, kas šķiet smieklīgs joks vienam cilvēkam, citam var šķist morālo tiesību pārkāpums, liels aizvainojums un darba izkropļošana. Lai izvairītos no neatbilstošu parodiju vai karikatūru radīšanas, Latvijas Republikas Autortiesību likumā būtu ieteicams skaidrāk noteikt, ka, izmantojot šo ierobežojumu, ir jānodrošina līdzsvars starp autortiesībām un vārda brīvību.

28.¹ pantam (Darba izmantošana parodiju vai karikatūru veidošanā) jābūt šādam:

- (1) Bez autora piekrišanas un atlīdzības samaksas drīkst izmantot autordarbu parodiju vai karikatūru veidošanai.
- (2) Veidojot parodiju vai karikatūru, izmantoto darbu drīkst pārveidot tikai tik, ciktāl tas nepieciešams, lai pievienotu humora vai izsmiekla izpausmi.
- (3) Darba pārveidošana nedrīkst darbu izkropļot, sagrozīt vai pārveidot tādā veidā, kas var kaitēt autora godam vai cieņai, kā arī nedrīkst būt pretrunā ar autora darba normālas izmantošanas noteikumiem un nepamatoti ierobežot autora likumīgās intereses.
- (4) Veidojot parodiju vai karikatūru, nav obligāti jānorāda izmantotā darba nosaukums un autora vārds.

Creating Parodies as a Restriction of Copyright

Abstract

In certain cases, a literary or artistic work created by the author may be used without the author's permission, based on the copyright restrictions specified by law. The purpose of these restrictions is to strike a balance between the right of an author and rights of society. One of the restrictions is the right on creation of parodies and caricatures, which is an essential component of freedom of expression.

At the same time, the author has the right to take actions against the distortion of his work, because there is a very narrow line between parody and distortion. What seems like a funny joke to one person may seem offensive and resentful to another. If the author considers that his work is distorted, if it infringes the author's honour or dignity, then such action constitutes an infringement of the author's moral rights and is considered a violation.

In order to avoid the creation of inappropriate parodies or caricatures, it would be advisable to make amendments to the Copyright Law that would ensure a balance between the author's right to dignified use of his work and the society's right of freedom of expression and inadmissibility of censorship.

Keywords: copyright, freedom of expression, parody.

Avoti un literatūra

Tiesību akti

1. Autortiesību likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 148/150(2059/2061), 27.04.2000.
2. Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību: starptautisks dokuments. *Latvijas Vēstnesis*. 29(2794), 21.02.2003.
3. Consolidation Copyright Act (R.S.C., 1985, c. C-42). *Government of Canada*. Iegūts no: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-42/>
4. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (Vienotā digitālā tirgus direktīva). *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*. L130, 17.05.2019.
5. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (Informācijas sabiedrības direktīva). *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*. L167, 22.06.2001.
6. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas valsts likums: pieņemta Satversmes sapulcē 1922. gada 15. februārī un stājās spēkā 1922. gada 7. novembrī. *Latvijas Vēstnesis*. 43, 01.07.1993.
7. Par Vispasaules intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) līgumu par autortiesībām: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 53/54, 17.02.2000.
8. Republic of Lithuania: Law on Copyright and Related Rights: Law No. VIII-1185 of May 18, 1999. *WIPO IP PORTAL*. Iegūts no: <https://wipolex.wipo.int/en/text/496613>
9. United Kingdom: The Copyright, Designs and Patents Act 1988. *WIPO IP PORTAL*. Iegūts no: <https://wipolex.wipo.int/en/text/127366>
10. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija: ANO: starptautisks dokuments. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*. 21, 24.05.1990.

Tiesu prakse

11. Eiropas Savienības Tiesas 2014. gada 3. septembra spriedums lietā Nr. C-201/13 *Johan Deckmyn un Vrijheidsfonds VZW pret Helena Vandersteen u. c.* Iegūts no: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157281&pageIndex=0&doclang=LV&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6255183>

Literatūra

12. Blomqvist, J. 2014. *Moral Rights, Primer on International Copyright and Related Rights*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
13. Blūmfelds, A. 2004. Noraida Rušenieka prasību pret Viesturu Dūli. *Apollo.lv*. 04.03.2004. Iegūts no: <https://www.apollo.lv/4684477/noraida-rusenieka-prasibu-pret-viesturu-duli>
14. Cohen, J. H. Restrictions on Copyright and their Abuse. *European Intellectually Property Review*. 10, 2005.
15. Curry, E. K. 2007. *Business Law*. New York: Kaplan Publishing. Fernández-Molina, J. C., Peis, E. 2001. The Moral Rights of Authors in the Age of Digital Information. Iegūts no: [doi:10.1002/1097-4571\(2000\)9999:9999%3C::AID-ASI1060%3E3.0.CO;2-B](https://doi.org/10.1002/1097-4571(2000)9999:9999%3C::AID-ASI1060%3E3.0.CO;2-B)
16. Gulbis, R., Tomsone, I. Autortiesību ierobežošana izglītības un zinātniskās pētniecības mērķiem. *Juridiskā Zinātne*. 4, 2013, 26–39. Iegūts no: https://www.journaloftheuniversityoflatvia.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/journaloftheuniversityoflatvia/No4/R_Gulbis.pdf

17. Letonika.lv [Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca]. Iegūts no: <https://www.letonika.lv/default.aspx>
18. Lewinski, S. 2008. *International Copyright Law and Policy*. Oxford University Press.
19. Research and Analysis: Parody and pastiche. Report 3: Copyright and the economic effects of parody. *UK Intellectual Property Office*. 15 March 2013. Iegūts no: <https://www.gov.uk/government/publications/parody-and-pastiche>
20. Satija, M. P., Martínez-Ávila, D. 2019. Plagiarism: An essay in terminology. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*. 39(2), 87–93. Iegūts no: doi: 10.14429/djlit.39.2.13937
21. Stewart, M. S. 1983. *International Copyright and Neighbouring Rights*. London: Butterworths.
22. Strong, W. S. 1999. *The Copyright Book. A Practical Guide*. 5th ed. Massachusetts, London, England: The MIT Press Cambridge.
23. Vanzovičs, S. 2003. Cik sver gods un cieņa? *Apollo.lv*. 15.07.2003. Iegūts no: <https://www.apollo.lv/4669774/cik-sver-gods-un-ciena>
24. WIPO-Administered Treaties: Contracting Parties Berne Convention (Total Contracting Parties: 179). *WIPO IP PORTAL*. Iegūts no: https://wipolex.wipo.int/en/treaties/ShowResults?start_year=ANY&end_year=ANY&search_what=C&code=ALL&treaty_id=15